

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИВАЛЬНИХ БЕСІД З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕСТОНСЬКОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

Шира А.О.

здобувач вищої освіти

Маріупольський державний університет, Україна

Науковий керівник: Крутій К.Л.

доктор педагогічних наук, професор

Маріупольський державний університет, Україна

В досвіді педагогів Естонії поширеною практикою взаємодії з суб'єктами освітнього процесу в школі є *розвивальна бесіда*.

Розвивальна бесіда – це регулярна, ретельно підготовлена з боку педагога та психолога бесіда з дитиною за участю батьків, під час якої обговорюються плани на майбутнє та досягаються домовленості щодо досягнення цих планів. Обговорюється, у який спосіб учитель, дитина та батьки можуть взяти участь у досягненні поставленої мети. Отже, місія розвивальної бесіди полягає у підвищенні та підтримці спільних зусиль учня, його батьків та школи в допомозі дитині досягти поставленої мети.

У сучасних умовах роль учителя початкової школи наділяється більшими психологічними та соціальними можливостями, ніж будь-коли до цього. Загальновизнаним є факт, що найкращим педагогом буде той, який максимальну увагу приділяє не лише навчанню на уроці, а й розвитку молодших школярів поза уроками. Але якщо в Естонії це враховується більшістю вчителів, то для української початкової школи така ідея певною мірою нова і не така поширена, як у країнах Балтії. Однак поступово ця ідея впроваджується, водночас переймаються й технології, які використовуються педагогами інших країн.

Однією з подібних технологій є технологія розвивальних бесід. Основна її ідея полягає в тому, що вчитель початкової школи має регулярно проводити бесіди з дітьми молодшого шкільного віку та їхніми батьками, під час яких обговорюватимуть основні аспекти навчальної діяльності та взаємодії учня з однокласниками.

Так, К. Крутій зазначає, що розвивальна бесіда охоплює кілька етапів [2]. Українцям важливим є пропедевтичний етап, під час якого як учень, так і учитель (наставник) продумують, що потрібно обговорити. Підготовка охоплює заповнення спеціальних опитувальників, які допомагають проаналізувати дитині свої наміри, плани, ставлення до школи тощо. Це значною мірою полегшує роботу над постановкою суб'єктно значущих цілей. Тобто проведенню розвивальної бесіди передуює рефлексія учнем власних компетентностей.

Безпосередньо під час розвивальної бесіди, на якій присутні учень, батьки, класний керівник, обговорюється: інформація, отримана за допомогою опитувальника, дається зворотний зв'язок (*feedback*) від учителя; визначається мета, створюється план її реалізації, окреслюються завдання.

Слід наголосити, що з боку дорослих контролюється активність учня у прийнятті мети та відповідальності за її реалізацію. Також визначаються стратегії

підтримки та взаємодія між сім'єю (родиною) та школою, щоб допомогти учневі успішно досягти поставленої мети та реалізувати висунуті під час розвивальної бесіди завдання. Як правило, періодом здійснення завдань для учня є навчальний рік. Усі домовленості документуються та підтверджується трьома підписами: учня, батьків, учителя. Такі бесіди мають плановий, і навіть довірчий характер, у яких на рівних правах беруть участь і вчитель початкової школи, і учень разом із батьками. Подібні бесіди мають бути досить об'ємними як за кількістю питань, що обговорюються, так і за часом.

В Естонії також поширені сучасні методи навчання. Зокрема, проблемне, проєктне, цифрове навчання, навчання життєвим навичкам.

Мета - пов'язати різні предмети, зробити навчання більш практичним, пов'язаним із реальним життям, щоб дитина розуміла суть речей і закономірності. Проблемне навчання - це коли замість готових знань учитель пропонує учням разом поставити проблему і вирішити її, щоб прийти до цих знань; проєктне навчання передбачає, що учні поодиночки або групами виконують різні проєкти, часто на межі різних дисциплін; цифрове навчання охоплює і комп'ютерну грамотність, і поєднання звичайного навчання із навчанням в інтернеті; навчання життєвим навичкам практикують у молодших класах.

Якості естонської школи сприяє ще й те, що значна кількість дітей активно беруть участь у гуртках за інтересами - це дає дітям можливість розвивати сильні сторони, світогляд та інтерес до специфічних предметів [1].

Крім того, дуже важлива система словесних оцінок. Вона підтримує у дітях цікавість і самооцінку, що дуже важливо для навчання. Словесні оцінки широко застосовують в Естонії у молодших і середніх класах, у старших же в основному вже ставлять бали. Словесною оцінкою вчитель вербалізує: «дуже добре» або, наприклад, «ось тут ще треба попрацювати» [1].

На уроках у початковій школі в Естонії використовують й евристичний метод. Суть цього методу полягає в організації шляхом діалогу пошукової діяльності учнів. Перед школярами висувається пізнавальне завдання, і вони під керівництвом учителя здобувають нові для себе знання. Пошукова діяльність учнів на уроці здійснюється за кількома етапами.

На першому етапі відбувається актуалізація опорних знань школярів, тобто повторення того матеріалу, який є опорним для усвідомлення нових знань. На другому етапі учням пропонується пізнавальне завдання, вони усвідомлюють необхідність її вирішення. На третьому етапі вчитель у ході евристичної бесіди спрямовує дітей, на аналіз фактів і формування власних висновків.

Зазначимо, що важко припустити, не маючи на цей період конкретних досліджень, наскільки ефективними можуть бути бесіди з дітьми і батьками, але можна припустити, що вчитель початкової школи та інші суб'єкти освітнього процесу досить часто взаємодіють один з одним, і ці бесіди можуть бути ефективними.

По-перше, педагог, молодший школяр і батьки зможуть наблизитися до «золотого перетину» у відносинах у системі «учитель-дитина-батьки». За умов регулярного проведення розвивальних бесід, коли і вчитель початкової школи, і молодший школяр із батьками виконують всі свої обов'язки з підготовки до цих бесід, ефективність розвивальної бесіди, має підвищуватися у зв'язку з тим, що разом із підготовкою до бесіди вирішуються деякі завдання, виявляються проблеми і знаходяться зразкові варіанти їх вирішення.

Під час бесіди можливе знаходження нових варіантів вирішення наявних проблем. До речі, вчитель початкової школи може «з перших вуст» дізнатися про

проблеми дитини і зі свого боку виправити ситуацію. Планова зустріч учителя початкової школи може дати як йому, так і членам сім'ї можливість діалогу, можливість вирішити наявні проблеми «віч-на-віч», не передаючи інформацію через третіх осіб.

Передбачуваним мінусом розвивальних бесід із дитиною та батьками може виявитися те, що вчитель початкової школи не зможе поставити себе на один рівень з іншими учасниками розвивальної бесіди, і такі бесіди стануть для дитини лише тягарем, зайвим обов'язком, який заважає ефективній взаємодії.

На наш погляд, плюсів у технології розвивальних бесід більше, ніж мінусів. І якщо організувати процес взаємодії вчителя, молодшого школяра та батьків якісно, то й передбачувані мінуси бесід можуть не виникнути. Не має сумнівів щодо актуальності та важливості пошуку ефективних технологій, спрямованих на розвиток учнів початкової школи, підвищення їхньої мотивації до навчання. Розвивальна бесіда є інструментом, що має беззаперечний потенціал, дозволяє задіяти «внутрішні резерви» в особистості учня, узгодити дії початкової школи, батьків і дитини в її власному розвитку. Упевнені, що позитивний досвід Естонії щодо впровадження технології розвивальних бесід знайде послідовників і реалізовуватиметься активніше. Отже, ґрунтовне ознайомлення з досвідом естонських педагогів щодо використання можливостей бесід з дітьми уможливорює його імплементацію в практику роботи українських учителів початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Естонські школи - найкращі в Європі. Розповідаємо секрет успіху Юрі Вендік, Анатолій Бурчаков <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50706326> (дата звернення 10.11.23)
2. Крутій К. Виховний вплив дорослих на формування мовленнєво-мовної та лінгвістичної готовності дошкільників до навчання в школі: теоретичний аспект / Крутій К.Л., Зданевич Л.В. / *Людиознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2019. № 8/40. С. 13–26. <https://doi.org/10.24919/2413-2039.8/40.164378>
3. Павленко В.В. Розвивальний потенціал бесіди як методу навчання у початковій школі / В.В. Павленко // *Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних закладів освіти: ретроспектива і перспектива: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 21 листопада 2013 року, м. Київ. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2013. 292. С. 135-140.*